

Nr 288.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lönereglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl.; given Stockholms slott den 6 april 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för social- och ecklesiastikdepartementen *fråga om lönereglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa, m. m.* Föredragande departementschefen anför därvid följande.

Inledning.

Genom beslut den 30 oktober 1941 uppdrog Kungl. Maj:t åt ordföranden i allmänna svenska föreningen för vårderna om sinnesslöa och fallandesjuka, professor emeritus Alfred Petré och dåvarande inspektören för sinnesslövårderna Anna-Lisa Annell att såsom sakkunniga upprätta förslag till åtgärder för att bereda plats å uppfostringsanstalt åt sinnesslöa barn i skolåldern, vilka icke vore fallandesjuka eller blinda.

Den 26 november 1941 överlämnades till de sakkunniga en framställning från styrelsen för förenämnda förening angående statens övertagande av avlöningen till föreståndare och lärarpersonal vid vissa skolor för sinnesslöa och fallandesjuka, att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande.

På särskilda framställningar av nämnda sakkunniga (*sinnesslövårdssakkunniga*) förordnades sedermera pedagogiska inspektören för sinnesslöundervisningen Ragnhild Jungner att såsom expert och f. d. tillförordnade undervisningsrådet Gottfrid Björkman att såsom särskild sakkunnig biträda vid utredningsarbetet, såvitt detsamma berörde frågan om statens övertagande av avlöningarna till föreståndar- och lärarpersonal vid vissa skolor för sinnesslöa och fallandesjuka.

Sinnesslövårdssakkunniga avgåvo den 21 april 1943 betänkande rörande sinnesslövårdens organisation med hänsyn till erforderliga åtgärder för beredande av skolundervisning åt bildbara sinnesslöa barn (SOU 1943: 29) och den 19 juli samma år betänkande rörande reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda sinnesslöskolor (SOU 1943: 33).

På grundval av det förstnämnda betänkandet avlät Kungl. Maj:t den 3 mars 1944 efter hemställan av chefen för socialdepartementet två propositioner (nr 205 och 206) till riksdagen, den första med förslag till lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa m. m. och den andra angående statsbidrag till uppförande m. m. av anstalter för bildbara sinnesslöa. Sedan riksdagen anmält sina beslut i anledning av propositionerna (riksdagens skrivelser nr 386 och 423 år 1944), har Kungl. Maj:t den 30 juni 1944 utfärdat *dels* lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa (nr 477) och *dels* kungörelse angående statsbidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa (nr 535).

Betänkandet av den 19 juli 1943 om reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonal vid statsunderstödda sinnesslöskolor omfattade — utöver förslag angående löne- och pensionsreglering samt statsbidrag till avlöning av föreståndare och lärare vid nämnda skolor, varmed i dessa avseenden skulle likställas motsvarande personal vid epileptikerskolor — förslag till reglemente för undervisningen vid skolorna samt till instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen. Kungl. Maj:t har den 22 december 1944 utfärdat reglemente för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa (nr 822) samt instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen (nr 823).

Härefter föreligga närmast till behandling frågorna om löne- och pensionsreglering för föreståndare och lärare vid de statsunderstödda sinnesslöskolorna och epilektikerskolorna.

Över betänkandet den 19 juli 1943 om löner och tjänsteförhållanden m. m. ha yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, statskontoret, allmänna lönenämnden, 1941 års lärarlönesakkunniga och statens pensionsanstalt samt av svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, flertalet landstings förvaltningsutskott, stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Gävle, allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka, föreningen för sinnesslöa barns vård, svenska sinnesslöskolornas lärarförbund ävensom slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund.

Med anledning av att 1941 års lärarlönesakkunniga i ärendet avgivit ett nytt förslag till avlöningsreglemente, ha förnyade utlåtanden i löneregleringsfrågan infordrats från skolöverstyrelsen, statskontoret och allmänna lönenämnden. Statens pensionsanstalts förenämnda utlåtande har avgivits under beaktande av vad 1941 års lärarlönesakkunniga i ärendet anfört.

Lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente torde få såsom *bilaga* fogas till detta protokoll.

Sinnesslöskolornas organisation m. m.

Skolor för bildbara sinnesslöa barn började grundas under senare delen av 1800-talet. De inrättades och ha sedan dess i allmänhet upprätthållits av landsting, av städer, som ej deltaga i landsting, samt av föreningar och stiftelser. Statliga äro endast några anstalter för vissa speciella grupper av sinnesslöa. I de statliga vårdanstalterna i Gävle och Lund för blinda och dövstumma med komplicerat lyte utgöres sålunda klientelet till huvudsaklig del av sinnesslöa. För vanartade sinnesslöa har staten upprättat en anstalt i Salbohed, avsedd för gossar, och en anstalt i Vänersborg, avsedd för flickor. Slutligen finnas även sinnesslöa i statens anstalt för fallandesjuka (Vilhelmsroanstalten).

Till anordnande och upprätthållande av de icke-statliga sinnesslöskolorna har staten lämnat bidrag alltsedan år 1878. Statsbidraget har utgått och utgår i form av driftkostnadsbidrag med särskilda av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda belopp för de barn, som i skola åtnjuta underhåll och undervisning eller endast deltaga i undervisning.

De statsunderstödda sinnesslöskolorna äro för närvarande 34 till antalet, därav 30 internatskolor och 4 externatskolor. Av internatskolorna äro 9 enskilda och 21 inrättade av landsting och städer, som ej deltaga i landsting. Två av de 30 internatskolorna äro så nyligen tillkomna, att några uppgifter om desamma icke influtit i betänkandet. I de 31 sinnesslöskolor, beträffande vilka statistiskt material föreligger i betänkandet, undervisades under år 1942 sammanlagt 1 839 barn, varav 225 i externatskolor och 1 614 i internatskolor. Av de sistnämnda undervisades 1 310 barn i skolor som upprättats av

landsting och städer, som ej deltaga i landsting, och 304 barn i enskilda skolor.

Av de 34 sinnesslöskolorna är en samtidigt epileptikerskola. Eleverna vid denna epileptikerskola äro inbegripna i nyss lämnade uppgifter. Några andra icke-statliga epileptikerskolor finnas för närvarande icke.

Enligt riksdagens beslut i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 205/1944 skall det nuvarande systemet med de bildbara sinnesslöa barnens undervisning förlagd till icke-statliga skolor fortbestå. Genom lagen om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa har från och med den 1 januari 1945 införts särskild skolplikt för alla bildbara sinnesslöa barn i skolåldern. Genom ett särskilt stadgande i lagen, vilket dock ej skall träda i kraft förrän den dag, Konungen förordnar, har det ålagts landsting och stad, som ej deltaga i landsting, att draga försorg om att bildbara sinnesslöa inom landstingsområdet eller staden erhålla undervisning och vård. För sådant ändamål skall för varje landstingsområde och för varje stad, som ej deltaga i landsting, finnas genom landstingets eller stadens försorg upprättad centralanstalt med erforderligt antal platser. Två eller flera landsting och städer kunna förena sig om gemensam centralanstalt.

När detta system blir fullt utbyggt, torde enligt de sakkunnigas beräkningar antalet i sinnesslöskolorna undervisade barn komma att stiga till ungefär 2 800.

Nuvarande tjänstgörings- och avlöningsförhållanden för lärare vid statsunderstödda sinnesslöskolor.

Vid sinnesslöskolorna finnas för närvarande i huvudsak tre slag av lärare, nämligen lärare i kunskapsämnen, lärare i kvinnlig slöjd och lärare i manlig slöjd. Enligt sinnesslövårdssakkunnigas uppgifter intaga de två förstnämnda lärargrupperna en likartad ställning i så måtto, att deras arbete i skolan — som visserligen kan i viss mån växla med avseende å antal veckor och timmar under året — dock utgör en heltidstjänstgöring, som ej kan förenas med annan anställning. Dessa två lärargrupper förekomma också vid alla sinnesslöskolorna. Undervisning i manlig slöjd däremot förekommer endast vid 24 skolor. Lärarna i manlig slöjd äro i regel anställda jämväl för annan verksamhet vid skolan (som vaktmästare, eldare, trädgårdsarbetare el. dyl.) eller såsom slöjdlärare vid annan skola i närheten.

Enligt 12 § reglementet den 22 december 1944 för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa ankommer det på föreståndarna vid nämnda skolor att jämväl meddela undervisning i den utsträckning, som av skolöverstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen för varje skola särskilt bestämmes.

Enligt de sakkunnigas uppgifter uppgick vid ingången av år 1943 antalet vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa med full tjänstgöring anställda lärare i kunskapsämnen (i denna grupp ha de sakkunniga inräknat även föreståndare) och i kvinnlig slöjd till 206, varav 168 voro lärare i kun-

skapsämnen och 38 lärare i kvinnlig slöjd. När den beslutade sinnesslöskolplikten blivit till fullo genomförd, torde behovet av lärare i nämnda ämnen enligt de sakkunnigas beräkningar komma att utgöra ungefär 310.

Det driftkostnadsbidrag, som staten lämnar skolorna för bildbara sinnesslöa, har icke varit förbundet med några villkor eller föreskrifter i fråga om lärarnas tjänstgörings- och avlöningsförhållanden. Dessa förhållanden har varje skolas huvudman ägt fastställa. En följd härav har blivit, att stora olikheter finnas skolorna emellan i fråga om lönerns storlek och tjänstgöringens längd. Dessa olikheter ha icke kunnat undanröjas genom den underställning för skolöverstyrelsens godkännande, som jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande skett vid lärartjänsters reglering enligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt, enär skolöverstyrelsen därvid i varje särskilt fall endast haft att pröva, huruvida de löneförmåner, som beslutats för den till reglering ifrågasatta tjänsten, kunde anses skäligen som minimilön.

Beträffande tjänstgörings- och avlöningsförhållandena för *lärare i kunskapsämnen* framgår av de sakkunnigas utredning bland annat följande. (Uppgifterna avse förra hälften av år 1942 och samtliga skolor med undantag av de två senast tillkomna.)

Lärarnas tjänstgöringsskyldighet omfattar dels undervisning och dels vakttjänstgöring. Undervisningen fullgöres under ett för varje skola fastställt antal läsveckor, vilka tillsammans utgöra det egentliga läsåret. Vakttjänstgöringen förekommer dels under ferietid och dels under pågående läsår. I vakttjänstgöringen under ferietid ingår även vissa timmars daglig undervisning i praktiska ämnen, såsom slöjd och trädgårdsskötsel. Vakttjänstgöringen under pågående läsår återkommer med vissa timmar varje, varannan, var tredje, fjärde, femte eller sjätte vecka samt dessutom vissa sön- och helgdagar med jämna mellanrum.

Lärarnas årliga tjänstgöringstid varierar betydligt vid de olika skolorna. Sammanlagda antalet undervisnings- och vaktveckor utgör lägst 39 och högst 46, en skillnad alltså på icke mindre än 7 veckor. Än skarpare framträder skillnaden i antalet årliga tjänstgöringstimmar. Detta antal växlar mellan 1 014 och 1 915, vilket betyder, att lärarna vid en skola för sinnesslöa kunna ha omkring 900 timmar längre årlig arbetstid än lärarna vid en annan. Den gjorda jämförelsen avser visserligen en externat- och en internatskola, men även vid två internatskolor kan skillnaden vara ansevärd och uppgå till mer än 680 timmar per år.

Lärarnas årliga avlöningsförmåner uppvisa än större variationer. Om i detta sammanhang bortses från avlöningsförhållandena vid Stockholms stads externatskola — vars lärarinnor av staden avlönas enligt samma grunder som gälla för stadens folkskollärarinnor, varigenom de erhålla ungefär 3 000 kronor mer i årsavlöning än någon annan sinnesslöskolas lärare — uppgår den högsta årsavlöningen till 5 899 kronor och den lägsta till endast 2 900 kronor. I årsavlöningen ha inräknats grundlön, samtliga ålderstillägg, procentuella dyrtidstillägg, i penningvärde omräknade naturaförmåner ävensom vissa förekommande extra lönetillägg. Årsavlöning på mer än 5 000 kronor ha lärarna vid 9 skolor, inklusive Stockholms stads externat. För lärarna i lika många andra skolor variera årsavlöningarna mellan 4 000 och 5 000 kronor. I 12 skolor ha lärarna en årsavlöning av 3 000—4 000 kronor. Endast i en skola understiger den årliga slutlönen 3 000 kronor.

Avlöningsförhållandena vid de olika skolorna stå emellertid ej heller i pro-

portion till tjänstgöringstiden. Härigenom komma de i nästföregående stycke angivna olikheterna att för lärarna kännas än hårdare. En ytterligare accentuering gives åt ojämnheterna genom det förhållandet, att lönerna icke äro avvägda med hänsyn till olika ortsgrupper. Som exempel må här endast nämnas, att vid en internatskola på D-ort med en tjänstgöringstid av 1 907 timmar för år slutlönen utgör 3 696 kronor för år, medan den vid en annan skola, likaledes på D-ort, med en årlig tjänstgöringstid av 1 430 timmar utgör 5 840 kronor för år. I en tredje skola på D-ort med en årlig tjänstgöringstid av 1 406 timmar, alltså ungefär lika mycket som vid den andra av de två nyssnämnda, uppgår den årliga slutlönen till i runt tal 4 200 kronor.

De flesta lärartjänster i kunskapsämnen äro reglerade jämlikt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt.

För behörighet att anställas såsom lärare i kunskapsämne vid skola för sinnesslöa har i allmänhet fordrats, att vederbörande avlagt examen vid seminarium för utbildande av lärare vid skolor för bildbara sinnesslöa barn.

Enligt 15 § 1 punkten reglementet för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa erfordras från och med den 1 januari 1945 för behörighet till ordinarie lärartjänst i kunskapsämne att ha avlagt examen vid seminarium för utbildande av lärare vid skolor för sinnesslöa barn eller att på annat av skolöverstyrelsen godkänt sätt ha styrkt sin kompetens att meddela undervisning av här ifrågavarande slag.

Beträffande *lärare i kvinnlig slöjd* uppgiva de sakkunniga, att dessa lärare äro med avseende på avlöningsförmåner i de allra flesta fall likställda med lärarna i kunskapsämnen. Endast vid sex skolor utgå deras löner med lägre belopp. Tjänstgöringstiden uttryckt i timmar är däremot i allmänhet något längre. Lärartjänsterna i kvinnlig slöjd äro pensionsreglerade i samma ordning som lärartjänsterna i kunskapsämnen. Enligt skolreglementet erfordras för behörighet till ordinarie lärartjänst i kvinnlig slöjd, att läraren avlagt examen vid statsunderstödd utbildningsanstalt för lärarinnor i detta ämne, kompletterad med studier rörande vård och uppfostran av sinnesslöa, eller på annat av skolöverstyrelsen godkänt sätt styrkt sin kompetens att meddela undervisning av här ifrågavarande slag.

Undervisningen i manlig slöjd handhaves, såsom förut nämnts, i regel av personer, som på samma gång inneha annan anställning såsom vaktmästare, eldare eller trädgårdsarbetare vid skolan eller såsom slöjdlärare vid annan skola i närheten. Somliga ha genomgått slöjdkurs på Nääs eller annorstädes, andra ha yrkesmässigt sysslat med snickeri, men det finnes även sådana, som icke ha någon egentlig utbildning i ämnet. Tjänsterna äro i ungefär halva antalet fall reglerade jämlikt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt.

Skälen för en lönereglering.

Sinnesslövårdssakkunniga ha som skäl för en lönereglering framhållit i huvudsak följande.

Avlöningsförmånerna till lärare vid sinnesslöskolor utgå för närvarande med mycket växlande belopp oberoende av den olika tjänstgöringsskyldig-

heten vid de skilda skolorna. Förklaringen härtill är, att någon gemensam lönereglering för de ifrågavarande lärarna icke finnes fastställd, avlöningen bestämmes av varje särskild huvudman på samma sätt som av principalen i ett enskilt affärsföretag.

Redan nu måste nämnda förhållande anses innebära en orättvisa, då det vid de olika skolorna är fråga om ett arbete av i huvudsak samma karaktär. Någon ändring i denna otillfredsställande ordning kan emellertid icke uppnås, så länge inga allmänna avlöningsbestämmelser finnas, och sådana torde ej heller kunna utfärdas, så länge lönerna icke helt eller delvis utgå av statsmedel. Att staten endast delvis skulle ikläda sig kostnaderna för lärarnas löner, synes icke böra ifrågasättas. Ett fullständigt övertagande av läraravlönningarna med därav följande regleringsbestämmelser skulle råda bot på ett förhållande, som för dessa lärares vidkommande ter sig som en orättvisa och som måste betecknas som i hög grad otillfredsställande.

Frågan, huruvida en lönereglering för sinnesslölärarna nu bör ske, har behandlats i endast vissa av de över betänkandet avgivna *yttrandena*. I de yttrandena, där frågan upptagits till behandling, har utan undantag tillstyrkts, att en lönereglering kommer till stånd. *Skolöverstyrelsen* har emellertid vid sitt tillstyrkande anmält viss tveksamhet. Överstyrelsen anför följande.

Överstyrelsen vill inledningsvis uttala, att det synes naturligt, att de ökade krav på sinnesslöundervisningen, som ett införande av skolplikt innebär, följas av ett ökat ekonomiskt stöd från statens sida. Det synes dock under nu rådande förhållanden tveksamt, huruvida detta ökade stöd med nödvändighet behöver kombineras med en lönereglering för lärarpersonalen vid ifrågavarande skolor, innebärande icke oväsentliga löneökningar. I detta sammanhang kan överstyrelsen icke underlåta en erinran därom, att — fränsett det förhållandet att den nuvarande allmänna situationen icke är lämplig för mera omfattande löneregleringar — det finnes andra lärargrupper, vilkas behov av löneförbättring är än mera trängande. Detta gäller bland annat vissa vid fortsättningsgskolväsendet anställda lärare, vilka i betydande utsträckning sakna såväl fast anställning som pensionsrätt. Med hänsyn härtill kunde det tänkas, att ett ökat ekonomiskt stöd till sinnesslöundervisningen provisoriskt exempelvis gäves formen av en höjning av driftsbidragen. Trots de anförda betänkligheterna, vilka alltså hänföra sig till det nuvarande krisläget, anser sig emellertid överstyrelsen böra tillstyrka en lönereglering för lärarna vid sinnesslöundervisningen i ungefär den omfattning, som de sakkunniga föreslagit. Överstyrelsen finner nämligen en sådan lönereglering i och för sig väl motiverad genom införandet av skolplikt för denna kategori av barn.

På förslag av chefen för socialdepartementet har Kungl. Maj:t tidigare denna dag beslutat föreslå riksdagen, att särskilt statsbidrag ställes till sinnesslölöskolornas förfogande att användas till avlöande av vid skolorna anställda föreståndare och lärare. Enligt förslaget skall statens bidrag utgöra 75 procent av de kontanta avlöningsförmåner till nämnda befattningshavare. Om staten på detta sätt till största delen övertager ansvaret för lönerna till ifrågavarande lärarpersonal, bör som villkor föreskrivas, att personalen skall åtnjuta avlöningsförmåner enligt av statsmakterna bestämda regler. Ett sådant villkor motsvarar i huvudsak vad som brukar krävas på andra områden, där staten lämnar bidrag till personals avlöande.

*Departements-
chefen.*

Skolöverstyrelsen har funnit det tveksamt, om en lönereglering för ifrågasvarande lärarpersonal bör genomföras just nu, men likväl tillstyrkt att så sker. För egen del anser jag, att löneregleringen med hänsyn till sitt samband med de föreliggande organisations- och statsbidragsfrågorna icke bör uppskjutas. Jag framlägger därför i det följande förslag i ämnet, att genomföras från och med den 1 juli 1945.

Löneregleringens omfattning.

Enligt *sinnesslövårdssakkunnigas* förslag skall löneregleringen omfatta föreståndare samt lärare i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd. Dessa befattningshavare ha heltidstjänstgöring och kunna ej förena sin tjänst vid sinnesslöskola med annan anställning. Däremot bör löneregleringen enligt de sakkunnigas uppfattning ej inbegripa lärarna i manlig slöjd. De sakkunniga anföra härom:

Vad angår lärarna i manlig slöjd äro, såsom förut nämnts, dessa befattningshavare, där de förekomma, i regel anställda jämväl för annan verksamhet vid anstalten. Deras avlönande kan alltså anses ingå i anstaltens driftkostnader, till vilka statsbidrag redan utgår. Någon annan reglering av deras tjänster än den, som i flertalet fall redan blivit ordnad, synes därför, åtminstone tills vidare, icke böra påkallas.

Förslaget att löneregleringen skall omfatta föreståndarna och lärarna i kunskapsämnen har icke föranlett erinran i *yttrandena*. Däremot har förslaget, att löneregleringen skall omfatta även lärarna i kvinnlig slöjd, väckt gensaga från *statskontorets* sida. Statskontoret förklarar sig nämligen anse, att dessa lärare böra tills vidare lämnas utanför den föreslagna löneregleringen i avbidan på resultatet av den åt 1941 års lärarlönesakkunniga anförtrödda utredningen rörande avlöningsförhållandena för övningslärare vid statliga och statsunderstödda undervisningsanstalter.

Mot förslaget, att lärarna i manlig slöjd icke skola omfattas av löneregleringen, ha erinringar riktats i flera remissyttranden. Erinringarna innebära i huvudsak följande.

Medicinalstyrelsen framhåller, att man synes böra överväga, huruvida icke de lärartjänster, som helt äro avsedda för undervisning i manlig slöjd, borde, för att likställighet skall nås de olika anstalterna emellan, medtagas vid den föreslagna regleringen. *Styrelsen för svenska landstingsförbundet* uttalar: »Ehuru det enligt styrelsens mening kan ifrågasättas, att staten övertager det arvode för slöjdundervisningen, som tillerkänts dessa lärare, anser sig emellertid styrelsen icke, med hänsyn till den skiftande kompetens, som dessa lärare hava, böra framställa generellt yrkande härom. Däremot synes det motiverat, att, därest denna undervisning handhaves av lärare med slöjdlärar-kompetens, staten bestrider timlönen till denne enligt gängse grunder.» I detta yttrande instämmer *Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott*. *Styrelsen för allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka* finner icke sinnesslövårdssakkunnigas motivering för att lärarna i manlig slöjd skola stå utanför löneregleringen bärande. *Styrelsen* uttalar:

»Även om de personer, som handha undervisningen i manlig slöjd vid sinnesslöskolorna, för närvarande i regel även ha annan verksamhet vid de anstalter, där de äro anställda, borde de enligt styrelsens mening kunna erhålla ställning och lön som slöjdlärare för det antal veckotimmar, under vilka de utföra en slöjdlärares tjänstgöring. Styrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att om skolplikten för bildbara sinnesslöa blir genomförd, torde ett större timtal för manlig slöjd komma att krävas. Om, som styrelsen hoppas, den av de sakkunniga föreslagna löneregleringen för sinnesslölärarna blir genomförd, får styrelsen i underdånighet hemställa, att frågan om de manliga slöjdlärarna sedermera upptages till förnyad omprövning.» *Förvaltningsutskotten vid två landsting* framställa önskemål om att **särskilt** statsbidrag skall utgå till de ifrågavarande slöjdlärarnas löner eller timarvoden. *Svenska sinnesslöskolornas lärarförbund* uttalar, att det, för att man skulle uppnå största möjliga likformighet bland lärarpersonalen, hade varit önskvärt att även avlönings- och tjänsteförhållanden för lärarna i manlig slöjd hade i de sakkunnigas betänkande blivit föremål för utredning. *Slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund* hemställer, att det föreslagna avlöningsreglementet skall göras tillämpligt även på lärare i manlig slöjd. Slutligen uttala *stadsfullmäktige i Stockholm* att avlöningsreglementet bör utvidgas till att omfatta alla timlärare i ämnen, som i vederbörlig ordning godkänts i undervisningsplanen.

För egen del ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag i fråga om löne- *Departements-*
chefen. regleringens omfattning. Beträffande lärarna i kvinnlig slöjd torde böra framhållas, att dessa icke synas vara övningslärare i vanlig mening utan till anställning och tjänstgöringsskyldighet närmast motsvara ämneslärare vid andra läroanstalter. Det synes mig därför icke motiverat att lämna dessa lärare utanför löneregleringen i avbidan på resultatet av 1941 års lärarlönesakkunnigas utredning om övningslärarna. Jag vill påpeka, att lärarlönesakkunniga — som vid avgivandet av sitt utlåtande haft tillgång till de övriga yttrandena — tillstyrkt en lönereglering i den omfattning, som sinnesslövårdssakkunniga föreslagit. Vad åter angår lärarna i manlig slöjd, synes den omständigheten, att de nu lämnas utanför löneregleringen, icke böra utesluta, att frågan om deras avlöningsförhållanden upptages, om skäl därtill skulle visa sig föreligga, sedan den beslutade utökningen av sinnesslöundervisningen genomförts.

Tjänstgöringsskyldigheten.

Tjänstgöringsskyldigheten för föreståndarna vid de statsunderstödda sinnesslöskolorna har reglerats i 12—15 och 22 §§ kungörelsen den 22 december 1944 (nr 821) angående tillämpningen av lagen den 30 juni 1944 (nr 477) om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa samt i 12 § reglementet den 22 december 1944 (nr 822) för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa. Enligt sistnämnda paragraf ankommer det på föreståndare att, bland annat, meddela undervisning i den utsträckning, som av skolöverstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen för varje skola särskilt bestämmes.

Lärarnas tjänstgöringsskyldighet skall enligt *sinnesslövårdssakkunnigas* förslag regleras genom en bestämmelse i avlöningsreglementet. De sakkunniga anföra i fråga om denna tjänstgöringsskyldighet följande.

Den årliga tjänstgöring, som för närvarande fullgöres av lärare i kunskapsämnen vid internatskolor för sinnesslöa, upptager i medeltal 35 läsveckor och $6\frac{1}{2}$ vaktveckor eller tillhoppa $41\frac{1}{2}$ tjänstgöringsveckor. Enligt de sakkunnigas förslag skulle dylik lärare efter en statlig lönereglering vara skyldig varje år meddela undervisning under $36\frac{4}{7}$ veckor och utöva vakttjänstgöring under högst $5\frac{3}{7}$ veckor, varvid den årliga tjänstgöringen alltså skulle komma att omfatta sammanlagt högst 42 veckor. Beträffande antalet tjänstgöringstimmar i veckan ha de sakkunniga ansett, att endast själva undervisningsskyldigheten bör i avlöningsreglementet preciseras, nämligen till 32 veckotimmar. Då behovet av lärarens hjälp för vakttjänstgöring kan rätt mycket växla vid olika skolor och under olika tider, synes något maximiantal timmar för dylik tjänstgöring icke lämpligen böra fixeras, utan bör det få ankomma på vederbörande styrelse att därom bestämma, dock först efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen.

Vid externatskolorna ställer sig tjänstgöringen för lärarna ej oväsentligt anorlunda, då det vid dem icke kan bli fråga om någon särskild vakttjänstgöring. Antalet tjänstgöringstimmar vid dessa skolor måste fördenskull i regel komma att sammanfalla med antalet undervisningstimmar i de olika skolavdelningarna eller klasserna och med hänsyn därtill icke behöva överstiga 30 veckotimmar. I stället är den årliga lästiden vid externatskolorna längre än vid internatskolorna (med ett undantag) och utgör 39 veckor, densamma som i flertalet folk- och småskolor. Denna tjänstgöringstid bör också bli den för dessa skolor reglementerade. Externatlärarnas årliga tjänstgöringsskyldighet, uttryckt i veckor, skulle följaktligen även i fortsättningen bli mindre än vid internatskolorna. En utjämning i detta hänseende uppkommer emellertid, därest lärarna vid externaten åläggas utöva viss kuratorsverksamhet. Denna skulle, i motsvarighet till vad som förekommer vid vissa andra sociala anstalter, bestå däri, att lärarna genom besök i barnens hem hölle sig i kontakt med deras föräldrar och målsmän både under själva skoltiden och en tid därefter för rådgivning och hjälp rörande val av yrke, arbetsförmedling, underhandling med arbetsgivare m. m., samt genom att de på särskild tid själva mottoge besök av lärjungar eller deras målsmän i och för dylik hjälp. Över denna verksamhet skulle föras särskilda anteckningar, avsedda för de personalakter, som i sinnesslöskola föras för varje särskild lärjunge. Tillsyn över denna verksamhet skulle utövas av externatskolans föreståndare.

Enligt *sinnesslövårdssakkunnigas* förslag skall i internatskolor antalet undervisningstimmar per vecka utgöra 32 för lärare i kunskapsämne och 36 för lärare i kvinnlig slöjd, vartill i båda fallen skall komma viss vakttjänstgöring. Om skälen till denna olikhet anföra de sakkunniga:

Då lärare i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd ansetts böra erhålla samma löneställning, kunde såsom följd därav även den för vardera lärargruppen föreskrivna tjänstgöringstiden synas böra vara densamma. Här föreslås dock, att högsta antalet undervisningstimmar per vecka i internatskolor skall utgöra för lärare i kunskapsämnen 32 och för lärare i kvinnlig slöjd 36, vartill kommer vakttjänstgöring enligt styrelsens bestämmande efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen.

Den föreslagna olikheten i antalet undervisningstimmar kan vara rimlig, då undervisningen i s. k. kunskapsämnen alltid kräver åtskillig tid till förberedelse för de olika lektionerna, vilket i regel icke är fallet beträffande

slöjdlektionerna, varjämte av lärarna i nämnda ämnen i deras egenskap av avdelningsföreståndare i allmänhet torde komma att krävas mera arbete med de anteckningar (personalakter), varom föreskrives i reglementet för undervisningen vid sinnesslöskolorna.

Frågan om tjänstgöringsskyldigheten har särskilt berörts i ett fåtal *remissyttranden*. *Medicinalstyrelsen* finner förslaget ej föranleda någon erinran. *Styrelsen för allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och falandesjuka* och *styrelsen för svenska sinnesslöskolornas lärarförbund* ha däremot den invändningen mot förslaget, att enligt deras uppfattning i den vakttjänstgöring, som lärarna skola vara skyldiga att fullgöra på tid utöver den årliga lästiden, bör inbegripas vakttjänstgöring på sön- och helgdagar under läsåret.

1941 års *lärarlönesakkunniga* ha i stort sett anslutit sig till sinnesslövårdssakkunnigas förslag. I två hänseenden ha de dock ifrågasatt ändringar. Enligt *lärarlönesakkunniga* bör således varje lärare vid internatskola vara skyldig fullgöra vakttjänstgöring på tid utöver läsåret under 38 dagar — ej under »högst» 38 dagar som sinnesslövårdssakkunniga föreslagit. I dessa vakttjänstgöringsdagar böra vidare enligt *lärarlönesakkunniga* ej medräknas lov-dagar utan endast dagar under barnens ferier.

Sinnesslövårdssakkunnigas förslag — med däri av *lärarlönesakkunniga* förordade ändringar — synes mig i stort sett ägnat att läggas till grund för bestämmelser om sinnesslölärarnas tjänstgöringsskyldighet. Förslaget innebär en mera omfattande och tyngre tjänstgöring för lärarna i internatskolorna än för lärarna i externatskolorna. Denna skillnad skall enligt förslaget i viss mån utjämnas genom att externatskollärarna få sig ålagd viss kuratorsverksamhet, att utövas under tillsyn av skolans föreståndare. Närmare bestämmelser rörande denna kuratorsverksamhet torde böra meddelas av skolöverstyrelsen.

*Departements-
chefen.*

Lärarnas lönegradsplacering.

Enligt *sinnesslövårdssakkunnigas* förslag skola de ordinarie, extra ordinarie och extra lärarna i kunskapsämnena och i kvinnlig slöjd placeras i det för statsförvaltningen och det statsunderstödda kommunala skolväsendet i allmänhet gällande löneplanssystemet. De ordinarie lärarna skola enligt förslaget placeras i 11 lönegraden, omfattande löneklasserna 11—15, och de extra ordinarie lärarna i 9 lönegraden, omfattande löneklasserna 8—12. De extra lärarna skola placeras i någon av löneklasserna 6—10.

För att finna den lämpligaste lönegraden för de ordinarie lärarna i kunskapsämnena ha de sakkunniga gjort jämförelser med lärare i vissa andra skolor. De sakkunniga anföra härom:

Då det gäller att föreslå *lönegradsplacering* för sinnesslöskolornas lärare, kunde det möjligen anses ligga nära till hands att jämföra dem med småskolans lärare, som även ha tvåårig seminarieutbildning och vid ordinarie

anställning bli placerade i lönegrad 9. Vad angår inträdesfordringarna vid småskolläraryrkesseminarier och vid seminarium för utbildande av sinnesslö-lärarinnor kunna de anses vara om ej formellt så dock reellt tämligen lika. Så är dock ingalunda fallet beträffande tjänstgöringsskyldigheten, som för småskollärarna uppgår till högst 39 veckor per år med högst 28 undervisningstimmar i veckan. Någon extra vakttjänstgöring kommer här icke i fråga, lika litet som någon kuratorsverksamhet. En väsentlig skillnad framträder slutligen mellan arbetet i vanlig småskola och sinnesslöskola, då man tager i betraktande det olika lärjungematerialet, en skillnad, som gör arbetet i den senare betungande på ett sätt, som knappast gör en jämförelse möjlig.

En sådan jämförelse är emellertid både möjlig och lämplig i fråga om en annan lönereglerad lärargrupp, nämligen lärare vid statens anstalt för fallandesjuka, Vilhelmsro. För behörighet till sådan lärarbefattning fordras detsamma som för lärare vid skolor för sinnesslöa, alternativt småskollärarexamen jämte specialutbildning för undervisning i hjälpklass. Lärarpersonalens åligganden äro i anstaltens stadga icke i detalj angivna men i praktiken utgöra de 34 timmars undervisning i veckan under 40 veckor per år, vartill kommer $2\frac{1}{2}$ timmars vakttjänstgöring i veckan under 37 av tjänstgöringsveckorna samt ytterligare 7 timmars vakttjänstgöring var tredje söndag. Denna lärarpersonal är placerad i lönegrad 11.

Då lärare vid skolor för sinnesslöa måste i fråga om såväl behörighetsvillkor som tjänstgöringsskyldighet samt jämväl tjänstgöringens art anses helt jämställd med lärare vid anstalten Vilhelmsro, måste det anses fullt skäligt, att de placeras i samma lönegrad som dessa eller i *lönegrad 11*.

En placering i denna lönegrad kommer, påpeka de sakkunniga, att för lärarna vid nuvarande sinnesslöskolor — på ett undantag när — innebära en förbättring, jämfört med deras nuvarande avlöningsförmåner. Förbättringen blir mycket varierande till sin storlek, beroende på de nu rådande olikheterna i lönehänseende vid olika skolor. Med hänsyn till de ifrågavarande lärarnas tjänstgöringsförhållanden, jämförda med dem som förekomma i andra skolor, måste enligt de sakkunnigas mening en löneförbättring i allmänhet anses motiverad. Det undantag, där placering i 11 lönegraden skulle betyda en försämring i lärarnas lönevillkor, är Stockholms externatskola för sinnesslöa, där lärarinnorna, samtliga med utbildning vid det till Slagsta sinnesslöskola förlagda seminariet, inneha samma löneställning som folkskol-lärarinnor och alltså äro placerade i lönegrad 17.

Som skäl för en placering av lärarna i kvinnlig slöjd i samma lönegrad som lärarna i kunskapsämnen åberopa sinnesslövårdssakkunniga framför allt slöjdlärarnas kvalificerade utbildning och omfattande tjänstgöringsskyldighet. De sakkunniga anföra:

Vad angår den andra gruppen lärare, som skulle innefattas i det föreliggande förslaget till avlöningsbestämmelser, nämligen lärarinnorna i kvinnlig slöjd, ha de sakkunniga kommit till den slutsatsen, att de böra placeras i samma lönegrad som lärarinnorna i kunskapsämnen, alltså lönegrad 11. Undervisningen i praktiskt arbete, viktig för barn i allmänhet, har dock i dessa skolor en helt annan och större betydelse än i vanliga skolor. Som kompetensvillkor för anställning som slöjdlärlarinna vid sinnesslöskola bör krävas avlagd examen vid statsunderstödd utbildningsanstalt för lärarinnor i kvinnlig slöjd, vilket villkor redan nu uppfylles av ungefär halva antalet, och denna examen bör kompletteras med en kortare kurs i pedagogik och psykologi med

hänsyn till arbetet med psykiskt undermåliga barn. Även i detta fall bör emellertid gälla, att kompetens må kunna vinnas på annat, av skolöverstyrelsen godkänt sätt. Med hänsyn till såväl utbildning som tjänstgöringsskyldighet, vilken senare skulle omfatta fyra veckotimmar mera än för lärarna i teoretiska ämnen, är ovannämnda löneplacering motiverad. Det må som en jämförelse erinras om att slöjdlärarinnorna vid dövtumskolorna ha placering i lönegrad 11.

Som nyss nämnts kommer den föreslagna lönegradsplaceringen att innebära löneminskning för några lärare. De sakkunniga föreslå, att dessa lärare få rätt att uppbära lönefyllnad med belopp motsvarande skillnaden. De sakkunniga anföra följande.

Det synes ligga i sakens natur, att de lärare, som redan nu åtnjuta förmånligare löner än dem, vilka skulle följa av den nu ifrågasatta löneregleringen, böra få både möjlighet och rättighet att även efter en dylik reglering vidbliva de löneförmåner, som en gång tillförsäkrats dem. Skillnaden mellan dessa nu åtnjutna lönebelopp och dem, som skulle tillkomma dem enligt lönegrad 11, måste givetvis dock ankomma på vederbörande huvudman att bestrida. Härom bör till avlöningsreglementet vara fogad en klargörande övergångsbestämmelse.

I *remissyttrandena* har förslaget om de ordinarie lärarnas placering i 11 lönegraden i regel tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I intet yttrande har invändning framförts mot att lärarna i kvinnlig slöjd placeras i samma lönegrad som lärarna i kunskapsämnen. I två yttranden har 11 lönegraden ansetts vara för låg och i ett yttrande för hög. *Styrelsen för föreningen för sinnesslöa barns vård* förklarar, att enligt styrelsens mening lärarna vid de vanliga sinnesslöskolorna böra placeras i 14 lönegraden och lärarna vid Slagsta sinnesslöskola och seminarium, vilka även äro handledare åt de blivande sinnesslölärare, som utbildas vid seminariet, i 17 lönegraden. *Stadsfullmäktige i Stockholm* anse ock, att en placering i 11 lönegraden är för låg. Å andra sidan hävdar *statskontoret*, att skäl saknas för en placering av dessa lärare i högre lönegrad än småskollärarna.

1941 års lärarlönesakkunniga ha tillstyrkt sinnesslövårdssakkunnigas förslag om placering av de ordinarie lärarna i 11 lönegraden och av de extra ordinarie i 9 lönegraden men förordnat, att de extra lärarna placeras i någon av löneklasserna 6—8.

I sitt förnyade utlåtande har *allmänna lönenämnden* påpekat, att en inplacering av de extra ordinarie sinnesslökollärarna i 9 lönegraden kommer att medföra, att dessa i lönehänseende ställas efter de lägst avlönade extra ordinarie lärarna vid dövtumskolorna, vilka tillhöra lönegrad Eo 10. Då 11 lönegraden är den lägsta för ordinarie lärare vid dövtumskolorna förekommande, skulle alltså vid ett bifall till sinnesslövårdssakkunnigas förslag den likställdhet, som skulle iakttagas mellan ordinarie lärare vid sinnesslökolor och vissa ordinarie lärare vid dövtumskolor, komma att brytas i fråga om motsvarande extra ordinarie lärare. Detsamma gällde i princip även extra lärare. Lönenämnden ifrågasätter därför, om icke extra ordinarie lärare vid sinnesslökola borde hänföras till 10 lönegraden och extra lärare vid dylik skola till någon av löneklasserna 7—9.

*Departements-
chefen.*

Vad sinnesslövårdssakkunniga anfört i fråga om de kompetensfordringar som böra ställas på lärarna i kvinnlig slöjd och om dessa lärares tjänstgöringsskyldighet synes mig utgöra tillräckliga skäl för en placering av dessa lärare i samma lönegrad som lärarna i kunskapsämnen.

Jag delar även de sakkunnigas uppfattning, att 11 lönegraden är den lämpligaste för placering av de ordinarie lärarna.

Beträffande de extra ordinarie och extra lärarna ha sinnesslövårdssakkunniga föreslagit, att de förtra placeras i 9 lönegraden och att de senare skola vara placerade i någon av löneklasserna 6—10. Lärarlönesakkunniga förorda också 9 lönegraden för de extra ordinarie, men för de extra lärarna omfattar deras förslag endast löneklasserna 6—8. Lönenämnden slutligen har efter en jämförelse med förhållandena vid dövstumskolorna ifrågasatt, om icke de extra ordinarie borde placeras i 10 lönegraden och de extra hänföras till någon av löneklasserna 7—9.

Sinnesslövårdssakkunniga ha strävat efter att så nära som möjligt ansluta avlöningsbestämmelserna för sinnesslöskolorna till folkskolans avlöningsreglemente. Enligt detta reglemente äro av småskollärarna de ordinarie placerade i 9 lönegraden, de extra ordinarie i 7 lönegraden och de extra i någon av löneklasserna 4—8. Med en viss avvikelse beträffande de extra lärarna gäller samma system för folkskolläraernas placering. Extra ordinarie folkskollärare äro sålunda placerade 2 lönegrader lägre än de ordinarie, och begynnelselöneklassen för extra lärare ligger två löneklasser lägre än begynnelselöneklassen för de extra ordinarie, som äro placerade i 15 lönegraden. Detta system ha sinnesslövårdssakkunniga och lärarlönesakkunniga följt, vilket synes mig riktigt.

För de extra lärarna omfattar sinnesslövårdssakkunnigas förslag fem löneklasser (6—10) och lärarlönesakkunnigas förslag tre löneklasser (6—8). Enligt de civila och militära icke-ordinariereglementena omfattar varje lönegrad i löneplanerna för extra tjänstemän tre löneklasser. Enligt folkskolans avlöningsreglemente åter finnas fem löneklasser för extra folkskollärare och lika många för extra småskollärare. Orsaken härtill torde vara, att folk- och småskollärarna ofta få tjänstgöra som extra under många år, innan de erhålla extra ordinarie eller ordinarie anställning, och att de även sedan de blivit extra ordinarie kunna få återgå till extra anställning en eller annan termin. Dessa skäl för en utökad löneplan för de extra lärarna torde icke förefinnas, när det gäller de extra lärarna vid sinnesslöskolorna. Det torde då vara riktigtast att här tillämpa den eljest allmänt gällande regeln med tre löneklasser för extra befattningshavare.

På grund av det anförda tillstyrker jag lärarlönesakkunnigas förslag, att lärarna i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd placeras i 11 lönegraden såsom ordinarie, i 9 lönegraden såsom extra ordinarie och i någon av löneklasserna 6—8 såsom extra.

I ett remissyttrande har ifrågasatts högre lönegradsplacering av lärarna vid Slagsta sinnesslöskola än av övriga sinnesslölärare. I sinnesslövårdssakkunnigas betänkande har denna fråga ej behandlats. För egen del är jag icke

beredd att nu förorda en dylik högre lönegradsplacering. I detta sammanhang må nämnas, att skolöverstyrelsen i en hos Kungl. Maj:t gjord framställning hemställt, att sakkunniga måtte tillkallas för att utreda frågan om utbildning av lärare för sinnesslöundervisningen.

Som förut angivits ha sinnesslövårdssakkunniga även upptagit frågan om personliga lönetillägg till de ordinarie lärare, för vilka övergången till de föreslagna nya avlöningsbestämmelserna medför löneminskning. På förslag av chefen för socialdepartementet har Kungl. Maj:t tidigare denna dag beslutat avlåta proposition till riksdagen angående, bland annat, statsbidrag till löner åt föreståndare och vissa lärare vid de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa. Enligt propositionen skall statsbidraget utgå med vissa procent av de avlöningsförmåner, som tillkomma ifrågavarande befattningshavare enligt de avlöningsbestämmelser, varom förslag nu framlägges. Som ett villkor för utgåendet av detta statsbidrag bör — liksom eljest allmänt brukar ske — stipuleras, att lärare icke utöver de nyssnämnda avlöningsförmånerna enligt avlöningsreglementet må åtnjuta ersättning av huvudmannen för skolan för arbetsuppgifter, som kunna åläggas läraren i tjänsten. Ett undantag från denna allmänna regel torde dock vara påkallat såvitt gäller sådana ordinarie lärare, som redan tillförsäkrats högre avlöningsförmåner. Sinnesslöskolornas huvudmän böra vara oförhindrade att tilldela ordinarie lärare, som övergår till de nya avlöningsbestämmelserna och dessförinnan varit tillförsäkrad högre avlöningsförmåner än som tillkomma honom jämlikt nämnda avlöningsbestämmelser, en personlig lönefyllnad till belopp, motsvarande skillnaden. Vid tillämpning av denna regel torde hänsyn alltid böra tagas endast till de omedelbart före övergången utgående, läraren tillförsäkrade avlöningsförmånerna, så att icke den personliga lönefyllnadens belopp senare påverkas av hänsyn till att läraren, om han kvarstått å de äldre bestämmelserna, exempelvis varit berättigad till högre dyrtidstillägg eller till lön enligt högre löneklass än omedelbart före övergången.

Föreståndarnas avlöningsförmåner.

Om föreståndarna lämnas i betänkandet följande allmänna upplysningar.

Föreståndarna vid de 31 statsunderstödda skolor för sinnesslöa, vilkas förhållanden i det föregående berörts, äro till övervägande delen kvinnliga. Manliga föreståndare finnas endast vid tre av anstalterna, nämligen Göteborgs och Bohus läns samt Göteborgs stads anstalt Stretered, Skaraborgs och Älvsborgs läns anstalt Johannesburg samt Göteborgs stads externat för sinnesslöa, där föreståndaren på samma gång är överlärare vid stadens hjälpskolor. Vid samtliga skolor har föreståndaren pedagogisk utbildning.

Samtliga föreståndartjänster — här bortses från Göteborgs stads externat, vars föreståndare har sin huvudbefattning och därmed även sina avlöningsförhållanden knutna till stadens folkskoleväsen — äro reglerade enligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt.

Föreståndarnas avlöningsförmåner, förhållandet mellan dessa avlöningsförmåner och antalet intagna i de olika skolorna samt skillnaden vid varje skola mellan föreståndarens och lärarnas avlöningsförmåner framgå av tre i betänkandet intagna tabeller. Av dessa inhämtas, bland annat, att föreståndarnas slutlöner per år variera mellan 11 902 kronor och 3 692 kronor, att sex föreståndare ha en slutlön på 4 000—5 000 kronor, elva föreståndare en slutlön på 5 000—6 000 kronor och fyra föreståndare en slutlön på 6 000—7 000 kronor, samt att skillnaden mellan föreståndarens och lärarnas årliga slutlöner är störst vid Älvsborgs och Skaraborgs läns sinnesslöskola, där den uppgår till 8 402 kronor, och minst vid Västerbottens läns sinnesslöskola, där den uppgår till endast 379 kronor. En skillnad på mindre än 1 000 kronor för år förekommer vid nio skolor.

De sakkunniga ha lämnat i huvudsak följande kommentarer till tabellerna.

Som synes äro avlöningsförmånerna även för föreståndarna mycket växlande. Olikheterna sammanhånga givetvis i viss mån med anstalternas storlek och deras belägenhet å orter med växlande levnadskostnader, men dessa förhållanden kunna långt ifrån anses utgöra en nöjaktig förklaring. Ofta synas lönerna vara tillmätta utan något samband med de nämnda omständigheterna.

Den jämförande översikten visar, att de högsta avlöningarna, som sig bör, uppbäras av föreståndarna vid de båda största anstalterna med ett platsantal av respektive 401 och 264, men i övrigt är avlöningens relation till antalet vid anstalterna omhändertagna sinnesslöa synnerligen ojämn. Den lägsta föreståndaravlöningen utgår sålunda vid en anstalt å B-ort, som i storlek är den sjätte i ordningen av samtliga 31, och där antalet platser är 194, medan avlöningen vid en anstalt å A-ort, där platsantalet utgör 79, alltså mindre än hälften, uppgår till ett belopp, som närmar sig det dubbla.

Det kan säkerligen med skäl hävdas, att antalet platser vid skola, arbetshem och vårdhem, även då de alla äro upptagna, icke alltid kan vara en bestämd mätare, vilken bör avgöra storleken av den lön, som må tillkomma föreståndaren. Även andra omständigheter kunna utan tvivel inverka. Att bristen på enhetliga lönegrunder här framträder på ett sätt, som gör en reglering önskvärd, torde dock svårligen kunna bestridas.

Sinnesslövårdssakkunnigas förslag innebär, att föreståndarnas avlöningsförmåner skola utgöras av dels lärarlön och dels föreståndararvode. Arvodet skall för varje anstalt bestämmas av dess huvudman. Det skall vid centralanstalt uppgå till minst 2 000 kronor och vid annan anstalt till minst 800 kronor. Till den del av föreståndares avlöningsförmåner, som utgöres av lärarlön, skall staten lämna bidrag enligt samma grunder som till vanliga lärares löner. Statens bidrag till föreståndararvodet skall utgöra hälften av arvodet, dock högst 1 000 kronor. Då de sakkunniga utgått från att föreståndare även skall vara lärare vid skolan, följer därav, att han också i likhet med andra lärare vid skolor för sinnesslöa måste äga för lärartjänst föreskriven behörighet. Som ett särskilt villkor för att statsbidrag skall utgå till föreståndares lön och arvode bör enligt de sakkunnigas uppfattning gälla, att

föreståndaren meddelar undervisning i den utsträckning, som skolöverstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen i varje särskilt fall bestämmer.

I sin motivering till förslaget uttala de sakkunniga bland annat följande.

De sakkunniga hade övervägt möjligheterna av en lönegradsplacering av föreståndarna. Då en sådan skulle företagas, borde man emellertid med hänsyn till de olika förhållandena vid de skilda anstalterna icke inskränka sig till blott en lönegrad utan måste uppdelat föreståndarna i flera olika lönegrupper. Då dessa förhållanden otvivelaktigt kunde komma att tid efter annan förändras, vore en fastställd lönegrad för varje särskild anstalt knappast lämplig. De sakkunniga hade kommit till den slutsatsen, att den av skolöverstyrelsen i utlåtande den 19 september 1939 i anledning av en framställning av allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka uppdragna parallellen mellan föreståndarna vid sinnesslöskolorna och överlärarna vid rikets folkskolor innebure en praktisk lösning även av de nämnda föreståndarnas lönefråga. Med hänsyn till de åtminstone i en del fall mycket svagt motiverade ojämnheter, vilka för närvarande kännetecknade föreståndarnas avlöningsförhållanden, syntes vissa gränslinjer höra uppdragas i fråga om vederbörande huvudmans rätt att bestämma storleken av det egentliga föreståndararvodet. I anledning härav föreslog de sakkunniga fastställandet av de angivna minimibeloppen. Om hänsyn toges till alla de uppgifter, som måste åligga en föreståndare, kunde dessa minimibelopp icke anses för höga. Tvärtom syntes vid en del av anstalterna ett betydligt högre arvode än de föreslagna minimibeloppen vara motiverat.

Enligt sinnesslövårdssakkunnigas förslag skall föreståndararvodet icke vara pensionsgrundande, utan för föreståndarna skola gälla samma pensionsunderlag som för de vanliga sinnesslölärarna i 11 lönegraden.

Frågan om föreståndarnas avlöningsförmåner har föranlett särskilda uttalanden i åtskilliga *remissyttranden*.

Statskontoret förklarar i sitt första utlåtande, att ämbetsverket ej vill motsätta sig ett genomförande av den i betänkandet förordade regleringen av föreståndararvodena. *Medicinalstyrelsen* finner arvodena skäliga men anser att man bör överväga, om icke föreståndarna borde pensioneras enligt en högre lönegrad än den 11:e. Anmärkning mot det låga pensionsunderlaget har gjorts i flera *andra yttranden*. *Skolöverstyrelsen* säger i sitt första utlåtande, att överstyrelsen ej kan finna förslaget tillfredsställande utan att ytterligare utredning bör ske, varvid bör övervägas, om icke folkskollärarlön borde i stället för småskollärarlön läggas till grund för avlöningsförmånernas utmätande åt föreståndarna vid de största anstalterna. *Allmänna lönenämnden* uttalar i sitt första utlåtande, att nämnden med hänsyn till att organisationen med centralanstalter ännu icke är genomförd haft vissa svårigheter att bedöma den närmare innebörden av förslaget angående föreståndararvoden. Lönenämnden inskränker sig i sakens nuvarande läge till att framhålla, att ett minimiarvode å 2 000 kronor syntes lönenämnden väl högt beträffande vissa av de avsedda sinnesslöskolorna. *Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott* förklarar, att sinnesslövårdssakkunnigas jämförelse mellan enbart föreståndares och överlärares vid folkskolan tjänste- och löneställning icke kan anses vara tillfyllest. Resultatet bleve också, att de sakkunniga föreslagit en mindre lycklig lösning beträffande såväl avvägningen av löner (arvode) till föreståndare som statsbidrag därtill. En jämförelse med nu utgående arvode till föreståndare för kommunala mellan-

skolor m. fl. läroanstalter borde ha givit annat förslag som slutresultat. Rent principiellt syntes det förvaltningsutskottet riktigast, att föreståndares löneförmåner direkt anpassades efter det föreslagna avlöningsreglementets normer på så sätt, att föreståndare placerades en eller flera lönegrader högre än annan lärare vid sinnesslaskola. Med hänsyn till det ringa antal befattningar det här gällde borde en noggrann avvägning av föreståndararvodet (-lönen) för varje grupp av skolor icke vara en oöverkomlig svårighet. En sådan tingens ordning skulle också medföra mera reda i exempelvis dessa befattningshavares pensionsförhållanden, som då reglerades direkt med hänsyn till lönegradsplaceringen.

Som förut nämnts ha 1941 års *lärarlönesakkunniga* omarbetat sinnesslövårdssakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för de statsunderstödda sinnesslaskolorna. Den mest genomgripande förändringen gäller föreståndarnas avlöningsförmåner. Lärarlönesakkunniga lämna i sitt utlåtande följande redogörelse för sitt förslag.

Beträffande föreståndarnas löner anse de sakkunniga, att det föreliggande förslaget icke är tillfredsställande. Förslaget bygger på att föreståndarna skola som lärare vara placerade i lönegrad 11 och därutöver erhålla föreståndararvode. Lärarlönesakkunniga vilja i stället föreslå, att föreståndarna i denna sin egenskap placeras i bestämda lönegrader. I den överarbetning av det föreliggande förslaget till avlöningsreglemente, som av de sakkunniga verkställts, ha föreståndarna hänförs till skilda avlöningsgrupper, sex till antalet, med placering i lönegraderna 14, 15, 17, 19, 21 och 23. Enligt de sakkunnigas förslag skall Kungl. Maj:t fastställa den avlöningsgrupp, till vilken vederbörande tjänst skall hänföras. De sakkunniga ha tänkt sig, att föreståndartjänsterna vid de mindre anstalterna, där föreståndarna i allmänhet ha utbildning som sinnesslölärare och där det administrativa arbetet och ledningen av anstalten icke äro så krävande, borde placeras i någon av de tre lägre avlöningsgrupperna. Detta borde gälla om anstalter med i stort sett högst 150 interner. Antalet elever bör dock icke enbart vara avgörande för placeringen i avlöningsgrupp. De tre högre avlöningsgrupperna böra reserveras för tjänsterna vid de största skolorna. Föreståndarna vid dessa ha stundom folkskollärarexamen eller högre utbildning. Med hänsyn härtill och då det är fråga om anstalter med mellan 150 och 400 interner, är en placering i någon av lönegraderna 19, 21 eller 23 väl motiverad.

I de *förnyade utlåtanden* i löneregeringsfrågan, som inforrats i anledning av lärarlönesakkunnigas förslag, har *statskontoret* avstyrkt men *allmänna lönenämnden* och *skolöverstyrelsen* tillstyrkt förslaget i fråga om föreståndarnas avlöningsförmåner. Ur skolöverstyrelsens utlåtande må följande återgivas.

Med hänsyn till olikheterna framför allt beträffande anstalternas storlek och föreståndarnas åligganden finner överstyrelsen den av lärarlönesakkunniga föreslagna differentieringen i fråga om lönegrupper berättigad.

Vid bedömande av denna fråga är vidare att märka, att skillnaden mellan föreståndarnas lön i den lägsta föreslagna lönegruppen, 14 lönegraden, och den högsta, 23 lönegraden, blir mindre än skillnaden mellan de lägsta och högsta nu utgående löneförmånerna till föreståndare. I tabellen 4 i SOU 1943: 33 (s. 28) hava intagits uppgifter om föreståndarnas samtliga avlöningsförmåner i högsta löneklassen under läsåret 1941/42. Överstyrelsen har från inspektören för sinnesslöundervisningen inhämtat, att uppgifterna

i tabellen, som avser 31 anstalter, fortfarande äga giltighet i huvudsak. Enligt tabellen skulle skillnaden mellan högsta och lägsta lönen utgöra (11 902 — 3 682 =) 8 210 kronor. Härvid har man bortsett från föreståndaren vid Göteborgs externat, som icke uppbär lön i denna egenskap utan som överlärare i Göteborgs skoldistrikt. Skillnaden mellan högsta löneklassen i 14 lönegraden och högsta löneklassen i 23 lönegraden å A-ort, rörligt tillägg och kristillägg inräknade, utgör däremot endast 4 315 kronor.

Vad så angår frågan om bestämmande av den högsta lönegraden må först anmärkas, att de föreslagna lönegraderna på det hela taget innebära en avsevärd löneförbättring för föreståndarna. Enligt uppgifterna i nämnda tabell åtnjuter endast en föreståndare (vid Älvsborgs och Skaraborgs läns sinnesslöanstalt) högre lön än den i 23 lönegraden utgående, medan nitton föreståndare hava lägre lön än den i 14 lönegraden utgående (för A-ort). En föreståndare (vid Göteborgs och Bohus läns samt Göteborgs stads sinnesslöanstalt) synes för närvarande åtnjuta ungefär samma löneförmåner som i den föreslagna högsta lönegruppen. Jämförd med de nu utgående lönerna är alltså den föreslagna placeringen förmånlig. Man torde emellertid böra beakta, att en del föreståndare troligen redan skulle erhållit löneförhöjning, därest icke fråga härom fått anstå i avvaktan på statlig löne-reglering.

Såsom skäl för den föreslagna löneförbättringen må vidare erinras om att föreståndarna hava en stor arbetsbörda och ofta en mycket bunden tjänstgöring. Det har vidare ibland varit svårt att erhålla sökande till tjänsterna. Sålunda måste en ledigbliven tjänst i Jämtland ledigförklaras tre gånger. Ökning av arbetsbördan kan väntas inträda, då den genom lagen den 30 juni 1944, nr 477, från och med den 1 januari 1945 införda skolplikten för bildbara sinnesslöa barn torde medföra ökning av platsantalet vid vissa sinnesslöanstalter. Beträffande centralanstalterna har arbetsbördan redan ökat väsentligt genom registreringsskyldigheten och den ökade eftervården, vilka ovan berörts.

Med hänsyn härtill och då, såsom tidigare nämnts, föreståndarna vid de största anstalterna stundom hava folkskollärarexamen eller högre utbildning, synes placering av dem i 23 lönegraden rimlig.

Ett särskilt stöd för uppfattningen om skäligheten av nämnda placering utgör emellertid, enligt skolöverstyrelsens mening, lönegradsplaceringen för rektorer och föreståndare vid andra likartade anstalter.

Vid dövstumskolorna åtnjuta sålunda rektorerna lön enligt lönegraderna E 2, E 3 och E 4, vilka motsvara lönegrad A 26. Det torde i regel finnas 75—100 elever vid dylik skola. Vid den år 1942 inrättade vårdanstalten för dövstamma med komplicerat lyte, för närvarande förlagd till Gävle, finnes anställd en föreståndare med lön enligt lönegrad Eo 26. Antalet intagna vid anstalten utgör 50—60.

Rektor vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas, vilken anstalt emellertid icke är fullt jämförbar med här ifrågakommande anstalter, uppbär lön enligt lönegrad E 11, motsvarande lönegrad A 30. Vid hantverksskolorna för blindas i Kristinehamn och Växjö samt vid vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte äro rektorerna placerade i lönegrad E 1 respektive lönegrad E 6, d. v. s. lönegrad A 25 och lönegrad A 27. Vid nämnda anstalter är antalet intagna omkring 140, 45, 30 och 190 respektive.

Vid statliga skyddshem erhåller rektor lön vid yrkeshem för gossar enligt lönegrad Eo 25, vid skolhem för gossar enligt lönegrad Eo 23 och vid hem för flickor enligt lönegrad A 19. Antalet elever vid skyddshem är respektive omkring 55, 25—35 och 30—40.

• Vid statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa gossar å Salbohed och för sinnesslöa flickor i Vänersborg äro föreståndarna placerade i lönegrad A 22 respektive lönegrad A 19. Beträffande förstnämnde föreståndare kan en höjning väntas i samband med frågan om skyddshemsrektorernas slutliga lönegradsplacering. Antalet intagna utgör för anstalten å Salbohed omkring 80 jämte ett antal utanför anstalten boende elever och för anstalten i Vänersborg omkring 40.

För att vinna behörighet till rektorstjänst vid skola för dövstumma eller för blindasamt vid statligt skyddshem torde visserligen krävas längre utbildning än för behörighet till föreståndartjänst vid statsunderstödd sinnesslöskola. Och även för föreståndartjänst vid statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa synas behörighetsvillkoren, åtminstone för manlig befattningshavare, vara strängare. Beträffande samtliga här nämnda anstalter är emellertid antalet interner betydligt mindre än vid de största statsunderstödda sinnesslöskolorna; i synnerhet är detta fallet beträffande hantverksskolorna för blindasamtliga skyddshemmen och statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa.

Departements-
chefen.

Av de 34 sinnesslöskolor, som för närvarande finnas, äro 4 externat och 30 internat. Av de sistnämnda ha 16 minst 100 intagna sinnesslöa. Ytterligare 7 internat ha mer än 50 intagna. De flesta sinnesslöskolorna äro således jämförelsevis stora anstalter.

Med hänsyn till de mångskiftande uppgifter som åvila föreståndare för internatskolor — till vilka sinnesslöskolorna med enstaka undantag äro att hänföra — anser jag den av sinnesslövårdssakkunniga gjorda jämförelsen mellan föreståndarna vid sinnesslöskolorna och överlärarna vid rikets folkskolor icke vara bärande. De av skolöverstyrelsen i dess förnyade utlåtande verkställda jämförelserna synas mig bättre valda.

Enligt sinnesslövårdssakkunnigas förslag skall varje skolas huvudman fastställa det utöver lärarlönen utgående föreståndararvodet till skolans föreståndare. Någon garanti för enhetlighet vid lönesättningen torde detta system svårligen kunna innebära. Enligt min åsikt främjas strävan att åstadkomma mera enhetlig bedömning vid lönesättningen bättre genom lärarlönesakkunnigas förslag att hänföra varje föreståndare till viss avlöningsgrupp och därmed ock till viss bestämd lönegrad.

Lärarlönesakkunnigas förslag giver ock ett mera tillfredsställande resultat i pensionshänseende.

Den i ärendet förebragta utredningen synes mig innefatta giltiga skäl för placering av föreståndarna i de av lärarlönesakkunniga föreslagna lönegraderna 14, 15, 17, 19, 21 och 23.

I anledning av vad sålunda anförts vill jag föreslå, att föreståndarna vid de statsunderstödda sinnesslöskolorna tillerkännas de avlöningsförmåner, som innefattas i 1941 års lärarlönesakkunnigas förslag.

Sinnesslöskolornas huvudmän torde böra vara oförhindrade att till föreståndare utbetala personlig lönefyllnad på sätt och under villkor, som i det föregående förordats i fråga om lärare.

Vissa särskilda frågor rörande avlöningsbestämmelserna.

a) Beslutande myndighet i löneklassplaceringsfrågor.

Enligt *sinnesslövårdssakkunnigas* förslag till avlöningsreglemente skola beslut om placering och uppflyttning i löneklass fattas av anstaltsstyrelse.

1941 års *lärarlönesakkunniga* anse lämpligt, att frågor om befattningshavernas placering i löneklass avgöras av skolöverstyrelsen, och påpeka att så är fallet bland annat vid det högre kommunala skolväsendet.

För egen del biträder jag *lärarlönesakkunnigas* förslag.

b) Viss inskränkning i löneklassplaceringen av kvinnliga lärare.

I folkskolans avlöningsreglemente och i avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna finnes en bestämmelse av innehåll, att kvinnlig lärare icke är berättigad att uppflyttas i den högsta av de för lönegraden fastställda löneklasserna.

I *sinnesslövårdssakkunnigas* förslag till avlöningsreglemente saknas motsvarande bestämmelse.

Skolöverstyrelsen och *statskontoret* ha i sina första utlåtanden påpekat denna skiljaktighet och framhållit, att den angivna bestämmelsen bör införas i det föreslagna avlöningsreglementet för *sinnesslöskolorna*.

I 1941 års *lärarlönesakkunnigas* förslag till avlöningsreglemente har intagits en bestämmelse av samma ordalydelse som den angivna bestämmelsen i folkskolans avlöningsreglemente och avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna.

Då det icke torde föreligga några skäl för att i detta hänseende försätta de kvinnliga lärarna vid *sinnesslöskolorna* i annan ställning än de kvinnliga lärarna vid folk- och småskolor och vid de högre kommunala skolorna, torde den angivna begränsningen i kvinnliga lärares löneklassplacering böra stadgas även i fråga om de statsunderstödda *sinnesslöskolorna*.

c) Frågan om tillgodoräkning eller snedddning.

Genom 1939 års civila och militära avlöningsreglementen genomfördes den ändringen i reglerna för löneklassplacering, att det ditintills gällande systemet med tillgodoräkning av tidigare tjänstgöring utbyttes mot en konsekvent tillämpning av den s. k. sneddningsregeln, vilken i huvudsak innebär, att befordran alltid skall medföra uppflyttning i löneskalan med åtminstone en löneklass. I de efter 1939 utfärdade avlöningsbestämmelserna har i regel samma ändring vidtagits. Ett undantag härifrån utgör dock folkskolans avlöningsreglemente, i vilket har bibehållits ett tillgodoräkningssystem. Orsaken härtill är främst att, då folkskollärarna med hänsyn till den årliga lästidens längd äro placerade i två lönegrader, ett sneddningsförfarande skulle vara svårt att genomföra och få mindre tillfredsställande resultat.

Sinnesslövårdssakkunniga ha i sitt förslag till avlöningsreglemente för de

statsunderstödda sinnesslöskolorna upptagit ett vidsträckt tillgodoräknings-system.

Detta förslag har rönt gensaga från 1941 års lärarlönesakkunnigas sida Enligt dessas uppfattning funnes det intet skäl för att man här skulle frågå sneddningsförfarandet. Tvärtom syntes det lärarlönesakkunniga, att detta förfarande gäve ett mera rättvist resultat, då det kunde förmodas att befattningshavarna vid sinnesslöanstalterna stundom haft småskollärartjänst eller folkskollärartjänst, stundom annan lärarbefattning vid det statsunderstödda kommunala skolväsendet eller vid statliga skolor, innan de blivit befattningshavare vid sinnesslöanstalterna. I lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente har därför tillgodoräkningssystemet utbytt mot en sneddningsregel av ungefär samma innehåll som i andra avlöningsreglementen.

I de förnyade remissutlåtandena har någon erinran ej framställts mot denna förändring.

Då frågåendet av sneddningsregeln i folkskolans avlöningsreglemente berodde på speciella förhållanden, till vilka någon motsvarighet icke torde finnas såvitt gäller sinnesslölärarna, delar jag lärarlönesakkunnigas uppfattning, att sneddningsregeln bör tillämpas vid nämnda lärares löneklassplacering.

d) Sjukvård.

Enligt *sinnesslövårdssakkunnigas* förslag skall beträffande ordinarie och extra ordinarie lärares rätt till ersättning för kostnader för, bland annat, sjukvård, i tillämpliga delar gälla vad i civila avlöningsreglementet är föreskrivet.

I specialmotiveringen uttala de sakkunniga beträffande det nu ifrågavarande stadgandet att, då rätt till ersättning för vissa kostnader för sjukvård och till begravningshjälp syntes böra tillkomma lärare vid sinnesslöskolor enligt samma grunder, som gällde för statsanställda lärare, det syntes vara tillräckligt med en enkel föreskrift om att vad civila avlöningsreglementet i dessa avseenden föreskreve skulle äga giltighet även för sinnesslölärare.

I de tidigare remissutlåtandena ha *skolöverstyrelsen* och *statskontoret* framhållit, att hänvisningen syntes böra avse folkskolans avlöningsreglemente och ej civila avlöningsreglementet. Skolöverstyrelsen har bland annat uttalat:

Enligt 2 § i sinnesslövårdssakkunnigas förslag till kungörelse med tillägsbestämmelser till avlöningsreglementet skall ansökning om ersättning för sjukvårdskostnader insändas till medicinalstyrelsen. Av detta torde man kunna draga den slutsatsen, att de sakkunniga räknat med en kontant ersättning för sjukvårdskostnader i efterskott enligt de principer, som gälla enligt folkskolans avlöningsreglemente. Men enligt detta reglemente skall för varje redovisningsår ett avdrag göras å kostnaderna, beräknade enligt avlöningsreglementet, med etthundra kronor. Uppenbarligen avse de sakkunniga med sitt förslag det för folk- och småskollärare tillämpade systemet. Detta system är också det enda möjliga, då det för kommunalt anställda lärare väl knappast kan tänkas ett system med verksläkare och därmed sammanhängande organisation. I varje fall ha de sakkunniga icke närmare utrett denna fråga.

1941 års lärarlönesakkunniga ha i sitt förslag till avlöningsreglemente givit den ifrågavarande bestämmelsen den ordalydelsen, att för de ordinarie och extra ordinarie sinnesslölärarna skall i detta hänseende gälla, vad i folkskolans avlöningsreglemente därom är föreskrivet.

För egen del biträder jag lärarlönesakkunnigas förslag.

e) Ersättning åt lärare vid tillfälligt vikariat å föreståndarbefattning.

Sinnesslövårdssakkunniga ha icke behandlat denna fråga, men 1941 års lärarlönesakkunniga ha i sitt förslag till avlöningsreglemente intagit en bestämmelse om att lärare, som förordnats att tillfälligt uppehålla föreståndartjänst, skall, utöver honom å lärartjänsten tillkommande förmåner, uppbära ett arvode av två kronor för dag.

Allmänna lönenämnden har i sitt förnyade utlåtande uttalat att, därest föreståndartjänsterna vid sinnesslöskolorna inplacerades i lönegrad, i princip borde gälla, att vikariatsersättningen åt lärare, som uppehölle föreståndartjänst, utmättes efter i de nyreglerade verkens avlöningssystem tillämpade grunder. En tillämpning härav medförde vid vikariat inom någon av de tre högre avlöningsgrupperna större vikariatsersättning än två kronor för dag. Beträffande de tre lägre avlöningsgrupperna komme vikariatsersättningen att understiga nämnda belopp. Med hänsyn härtill syntes ifrågavarande bestämmelse enligt lönenämndens uppfattning böra erhålla den innebörden, att vikariatsersättning vid förordnande å föreståndartjänst skulle utgå enligt vanligen tillämpade grunder, dock med lägst två kronor för dag.

Jag är icke beredd att utan ytterligare utredning taga ställning till den föreliggande frågan. Denna synes emellertid kunna hänföras till de detaljfrågor, vilka det, enligt vad i det följande anföres, bör ankomma på Kungl. Maj:t att reglera, sedan riksdagen fattat beslut i fråga om löneregleringens huvudgrunder.

f) Arvode åt timlärare.

Såväl i sinnesslövårdssakkunnigas som i lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för de statsunderstödda sinnesslöskolorna finnes intagen en bestämmelse, enligt vilken det skall ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa arvode och meddela övriga avlöningsbestämmelser för timlärare.

Motsvarande bestämmelse återfinnes i 48 § folkskolans avlöningsreglemente och 70 § avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna.

Vad sålunda föreslagits har icke givit mig anledning till erinran.

g) Övriga frågor.

Det av lärarlönesakkunniga utarbetade förslaget till avlöningsbestämmelser ansluter sig i övrigt — såsom beträffande villkoren för löneklassuppflyttning i innehavd befattning, förflyttningsskyldighet, lön vid tjänstledighet eller ferier, rörligt tillägg, kallortstillägg och vissa särskilda ersättningar — väsentligen till folkskolans avlöningsreglemente.

Jag har i stort sett intet att erinra mot den allmänna uppläggning lärarlönesakkunnigas förslag sålunda erhållit. Vad beträffar formen för avlöningsbestämmelsernas fastställande synes det, bland annat i betraktande av frågans begränsade räckvidd, lämpligt, att riksdagens beslut inskränkes till att gälla huvudgrunderna för avlöningsbestämmelserna och att det överlåtes till Kungl. Maj:t att fastställa detaljerna i löneregleringen. Riksdagens bemyndigande härtill bör utverkas. Bemyndigandet bör innefatta även meddelandet av erforderliga övergångsbestämmelser.

Den sålunda förordade löneregleringen för viss personal vid statsunderstödda sinnesslöskolor bör äga motsvarande tillämpning vid de med sådana skolor samorganiserade arbetshemmen ävensom vid statsunderstödda epileptikerskolor och med dem samorganiserade arbetshem.

Till befattningshavare med rätt till rörligt tillägg bör kristillägg utgå enligt de bestämmelser, som gälla för befattningshavare i statens tjänst.

Frågan om pensionsreglering för ifrågavarande personal bör i särskild proposition föreläggas riksdagen.

Statsbidragsgrunder, kostnadsberäkningar.

I förenämnda, denna dag på förslag av chefen för socialdepartementet avlåtna proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att statsbidrag må från och med den 1 juli 1945 utgå till avlönandet av föreståndare och vissa lärare vid de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna. Statsbidragets storlek har föreslagits till 75 procent av avlöningskostnaderna.

Sinnesslövårdssakkunniga hade föreslagit, att statsbidraget skulle så utmätas, att det dels motsvarade hela avlöningskostnaderna för lärarna och dels av avlöningskostnaderna för föreståndarna motsvarade hela den del, som utgjordes av lärarlön, och hälften av den del, som utgjorde särskilt föreståndararvode. Statens bidrag till det särskilda föreståndararvodet skulle dock i intet fall överstiga 1 000 kronor. På grundval av detta förslag hade de sakkunniga verkställt vissa beräkningar av kostnaderna för den föreslagna regleringen av föreståndar- och lärarlöner. Vid den omfattning, som dessa skolor hade vid tiden för betänkandets avgivande, skulle de sammanlagda årliga kostnaderna enligt de sakkunnigas beräkningar uppgå till 900 000 kronor, förutom erforderliga belopp för rörligt tillägg och kristillägg. Sedan sinnesslöskolplikten genomförts och skolväsendet utbyggt till att täcka även den därigenom uppkommande ökningen av antalet elever, skulle — likaledes enligt de sakkunnigas beräkningar — det sammanlagda årliga statsbidragsbeloppet komma att uppgå till 1 340 000 kronor exklusive kostnaderna för rörligt tillägg och kristillägg. Närmare uppgifter om beräkningarna återfinnas i betänkandet, s. 68—69.

De avvikelser från sinnesslövårdssakkunnigas förslag, som förordats beträffande såväl avlönings- som statsbidragsgrunderna, föranleda jämkningar i de anförda kostnadsberäkningarna. I nyssnämnda proposition har det årliga statsbidragsbelopp, som för närvarande anses erforderligt, uppskattats till 900 000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat meddela *dels* avlöningsbestämmelser för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl., att tillämpas från och med den 1 juli 1945, *dels ock* i anslutning därtill erforderliga övergångsbestämmelser.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

W. Dickson.

1941 års lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för vissa befattningshavare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Reglementets tillämpningsområde.

Detta avlöningsreglemente äger tillämpning å befattningshavare vid av staten understödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa, anställda enligt för dessa skolor gällande reglementsbestämmelser såsom föreståndare eller ordinarie, extra ordinarie eller extra lärare eller timlärare i kunskapsämne eller i kvinnlig slöjd.

2 §.

Avlöning.

1. Befattningshavare äger åtnjuta avlöning enligt de föreskrifter och under de villkor, som meddelas i detta reglemente, jämte de tilläggsbestämmelser, som på grund av stadgande i reglementet utfärdas av Kungl. Maj:t.

Avlöning utgöres dels av *lön* jämte i vissa fall *fast lönetillägg* och *särskilda ersättningar*, dels ock av *rörligt tillägg*.

Till timlärare utgår avlöning i form av *arvode*.

Avlöning utbetalas månadsvis i efterskott.

2. Är lärare berättigad att av statsmedel uppbära tjänstepension eller årligt understöd, beror på prövning i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer, om och i vad mån av sådan anledning avdrag å avlöningen skall ske.

3 §.

1. Föreståndare är skyldig att fullgöra de arbetsuppgifter, som äro stadgade i för sinnesslövården gällande författningar.

2. Ordinarie, extra ordinarie och extra lärare vid internatskola skall vara skyldig att under 36 $\frac{4}{7}$ veckor varje år dels meddela undervisning, lärare i kunskapsämnena under 32 och lärare i kvinnlig slöjd under 36 veckotimmar, dels ock bestrida vakttjänstgöring i den utsträckning skolstyrelsen bestämmer efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen.

Därutöver skall lärare vara skyldig att jämväl under barnens ferier utöva vakttjänstgöring under 38 dagar. Skolstyrelsen äger dock i denna tjänstgöring medgiva nedsättning i den utsträckning så kan ske utan olägenhet för anstaltens verksamhet.

Den vakttjänstgöring, som sålunda åligger lärare, må icke utnyttjas för uppgifter, som eljest åvila sköterska, såsom tjänstgöring på sovavdelning, vid måltider eller dylikt.

3. Ordinarie, extra ordinarie och extra lärare vid externatskola skall vara skyldig att under lägst 36 $\frac{4}{7}$ och högst 39 veckor varje år meddela undervisning under lägst 24 och högst 30 veckotimmar. Därutöver skall lärare vara skyldig att enligt skolstyrelsens bestämmande beträffande de barn, vilka tillhöra hans klassavdelning, utöva viss kuratorsverksamhet samt föra anteckningar däröver.

4. Ordinarie, extra ordinarie och extra lärare ävensom timlärare äro skyldiga att utan särskild ersättning fullgöra *återläsning*, där undervisningen inställts till följd av smittsam sjukdom, extra lärare och timlärare dock en-

dast för det fall, att de uppburit avlöning under tid, undervisningen varit inställd.

Inställes, inskränkes eller avkortas undervisningen på grund av krig, krigsfara eller därmed sammanhängande förhållanden, gäller angående lärares skyldighet till återläsning vad i föregående stycke stadgas, där ej Kungl. Maj:t annorlunda föreskriver.

Vissa bestämmelser för ordinarie och extra ordinarie befattningshavare.

4 §.

Tjänsteförteckning.

T j ä n s t	L ö n e g r a d	
	nr	omfattar följande löne- klasser i löneplanen
<i>Ordinarie befattningshavare.</i>		
Föreståndare, tillhörande avlöningsgrupp I	23	23—26
„ „ „ II	21	21—24
„ „ „ III	19	19—23
„ „ „ IV	17	17—21
„ „ „ V	15	15—19
„ „ „ VI	14	14—18
Lärare	11	11—15
<i>Extra ordinarie befattningshavare.</i>		
Lärare	9	8—12

1. Föreståndares placering i avlöningsgrupp bestämmes av Kungl. Maj:t.

2. För kvinnlig befattningshavare skall lönegrad icke omfatta den ovan för lönegraden angivna högsta löneklassen.

5 §.

Löneplan.

Löne- klass nr	O r t s g r u p p								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	Å r s l ö n , k r o n o r								
8	2 877	2 997	3 117	3 237	3 357	3 477	3 597	3 717	3 837
9	3 015	3 141	3 267	3 393	3 519	3 645	3 771	3 897	4 023
10	3 153	3 285	3 417	3 549	3 681	3 813	3 945	4 077	4 209
11	3 291	3 429	3 567	3 705	3 843	3 981	4 119	4 257	4 395
12	3 438	3 582	3 726	3 870	4 014	4 158	4 302	4 446	4 590
13	3 630	3 780	3 930	4 080	4 230	4 380	4 530	4 680	4 830
14	3 822	3 978	4 134	4 290	4 446	4 602	4 758	4 914	5 070
15	4 050	4 212	4 374	4 536	4 698	4 860	5 022	5 184	5 346
16	4 278	4 446	4 614	4 782	4 950	5 118	5 286	5 454	5 622
17	4 596	4 773	4 950	5 127	5 304	5 481	5 658	5 835	6 012
18	4 926	5 112	5 298	5 484	5 670	5 856	6 042	6 228	6 414
19	5 256	5 451	5 646	5 841	6 036	6 231	6 426	6 621	6 816
20	5 586	5 793	6 000	6 207	6 414	6 621	6 828	7 035	7 242
21	5 916	6 135	6 354	6 573	6 792	7 011	7 230	7 449	7 668
22	6 300	6 525	6 750	6 975	7 200	7 425	7 650	7 875	8 100
23	6 750	6 975	7 200	7 425	7 650	7 875	8 100	8 325	8 550
24	7 230	7 455	7 680	7 905	8 130	8 355	8 580	8 805	9 030
25	7 725	7 950	8 175	8 400	8 625	8 850	9 075	9 300	9 525
26	8 220	8 445	8 670	8 895	9 120	9 345	9 570	9 795	10 020

Den *löneklass*, enligt vilken lönen skall utgå, fastställs i enlighet med föreskrifterna i 6—8 §§.

Lönen utgår enligt den *ortsgrupp*, till vilken befattningshavarens stationeringsort blivit hänförd.

Med stationeringsort förstås orten för den skola, där befattningshavaren tjänstgör.

Fördelningen av stationeringsorter å de olika *ortsgrupperna* fastställs av Kungl. Maj:t med hänsyn till levnadskostnaderna å de skilda orterna.

6 §.

Begynnelselön och löneklassuppflyttning.

1. Vid tillträddandet av tjänst erhåller befattningshavare lön enligt den för vederbörande lönegrad fastställda lägsta löneklassen, där ej föreskrifterna i 8 § giva anledning till avvikelse härutinnan.

2. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas befattningshavare till närmast högre löneklass samt efter ytterligare tre år till den därpå följande löneklassen och så vidare, intill dess högsta löneklassen uppnåtts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 7 §.

3. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tiden i den lägre löneklassen tilländagått.

4. Beslut om uppflyttning i högre löneklass eller om uppskov med sådan uppflyttning fattas av skolöverstyrelsen efter därom av skolstyrelsen gjord framställning.

7 §.

Villkor för löneklassuppflyttning.

1. Såsom villkor för uppflyttning till högre löneklass gäller:

a) att befattningshavaren under minst fyra femtedelar av den tid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, bestritt sin egen eller på förordnande annan lärartjänst eller skollärbefattning vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet eller på förordnande uppehållet befattning i statens tjänst eller åtnjutit tjänstledighet enligt 11 § eller på grund av offentligt uppdrag jämlikt 12 §;

b) att uppskov med uppflyttning icke prövats böra äga rum på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring under den tid befattningshavaren tillhört den lägre löneklassen; dock att därvid hänsyn till viss i tjänsten begången förseelse, för vilken befattningshavaren särskilt bestraffats, må tagas endast då förseelsen kan sägas karakterisera arten av tjänstgöringen i dess helhet;

c) att befattningshavaren icke uppnått den för honom gällande pensionsåldern.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas utan att befattningshavaren erhållit tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall uppflyttning ske, om ej tjänstgöringen under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

2. Har befattningshavare, med tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må skolöverstyrelsen sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill, kunna förordna, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga tillgodoräkna sig jämväl den tid uppskovet varat.

8 §.

Löneklassplacering vid befordran m. m.

1. Befattningshavare, som befordras till tjänst inom högre lönegrad, skall placeras lägst i löneklassen närmast över den, som han i den lägre tjänsten senast tillhörde. Dessutom skall för bestämmande av tidpunkt för löneklassuppflyttning i den högre tjänsten tagas i beräkning den tid, dock högst tre år, varunder befattningshavaren i den lägre tjänsten tillhört eller beräknas hava tillhört löneklassen närmast under den, till vilken han på grund av nyssnämnda föreskrift eller stadgandet i 6 § 1 mom. skall hänföras.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den, vilken vinner befordran till ordinarie eller extra ordinarie tjänst

a) från ordinarie eller extra ordinarie lärarbefattning vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet samt

b) från ordinarie eller extra ordinarie statlig befattning.

2. Finner skolöverstyrelsen eljest beträffande ordinarie eller extra ordinarie befattningshavare med hänsyn till föregående långvarig statsanställning och därunder åtnjuten avlöning eller föregående kommunal eller annan icke statlig anställning av allmännyttig beskaffenhet synnerliga skäl föreligga för placering i högre löneklass än den, till vilken han enligt 6 § 1 mom. skolat hänföras, har överstyrelsen att underställa frågan om löneklassplacering en Kungl. Maj:ts prövning.

3. Befattningshavare må icke på grund av bestämmelserna i denna paragraf placeras högre än i högsta löneklassen inom den lönegrad, som gäller för den nya tjänsten.

9 §.

Förflyttningsskyldighet.

Föreståndare ävensom ordinarie lärare är skyldig att låta sig förflyttas till annan ordinarie tjänst, som i detta reglemente avses, då sådant erfordras för indragning av övertalig tjänst, eller då eljest synnerliga skäl därtill äro. Närmare bestämmelser angående förfarandet vid dylik förflyttning meddelas av Kungl. Maj:t.

10 §.

Lön vid tjänstledighet och ferier.

Under tjänstledighet och ferier skall med befattningshavares avlöning förhållas på sätt i 11 och 12 §§ stadgas, så framt icke Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, skolöverstyrelsen finner skäl att för visst fall annorlunda bestämma.

11 §.

Tjänstledighet med oavkortad lön.

1. Vid tjänstledighet på grund av nedan angivna orsaker äger ordinarie befattningshavare åtnjuta oavkortad lön:

a) olycksfall i tjänsten samt våld eller annan misshandel, som befattningshavaren utsatts för på grund av sin tjänst, med därav föranledd sjukdom eller förlust av arbetsförmågan;

b) i tjänsten ådragen yrkessjukdom, varom förmåles i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, eller smittsam sjukdom, som enligt epidemi-lagen skall anmälas till vederbörande myndighet;

c) förbud att tjänstgöra till förekommande av smittas spridning;
 d) studier eller iakttagelser, som Kungl. Maj:t prövat vara av beskaffenhet att kunna på ett påtagligt sätt tjäna undervisningsväsendets intressen; samt

e) flyttning under högst 3 dagar, då befattningshavare förflyttas utan egen ansökan eller därom uttryckt önskan och flyttning icke lämpligen kunnat ske under ferierna.

2. Vad i 1 mom. a) — c) sägs skall hava tillämpning även å extra ordinarie lärare, dock att då skolöverstyrelsen ej på grund av särskilda förhållanden annorlunda bestämt oavkortad lön skall få åtnjutas högst ett år; beträffande punkt a) räknas denna tid från dagen för olycksfallet, våldet eller miss-handeln.

3. Föreståndare skall vid behörigen styrkt sjukdom i andra fall än i 1 mom. avses äga åtnjuta oavkortad lön under högst 20 dagar av ett och samma redovisningsår.

4. Befattningshavare äger jämväl uppbära oavkortad lön, om undervisningen inställes på grund av smittsam sjukdom och han därav hindras tjänstgöra.

12 §.

Tjänstledighetsavdrag.

1. Vid tjänstledighet av andra orsaker än de i 11 § angivna har befattningshavare att å sin lön vidkännas tjänstledighetsavdrag, som äro av tre slag: A-, B- och C-avdrag.

A- och B-avdragen utgöra för dag räknat de belopp, som finnas angivna i följande tabell:

Löneklass nr	A-avdrag för dag kronor	B-avdrag för dag kronor	Löneklass nr	A-avdrag för dag kronor	B-avdrag för dag kronor
8	1·50	3—	20	3·20	6·40
9	1·60	3·20	21	3·40	6·80
10	1·70	3·40	22	3·60	7·20
11	1·80	3·60	23	3·90	7·80
12	1·90	3·80	24	4·20	8·40
13	2—	4—	25	4·50	9—
14	2·10	4·20	26	5—	10—
15	2·20	4·40			
16	2·40	4·80			
17	2·60	5·20			
18	2·80	5·60			
19	3—	6—			

C-avdraget utgör samtliga å ledighetstiden belöpande kontanta avlöningsförmåner.

Då befattningshavare i annat fall än som avses i 2 mom. sista stycket a) åtnjuter tjänstledighet av längre varaktighet än 14 dagar i följd och därvid är skyldig vidkännas C-avdrag, skall han för tiden efter 14:de dagen jämväl avstå från sjukvårdsförmåner enligt 22 §. Skolöverstyrelsen äger dock medgiva, att nämnda förmåner undantagsvis må behållas för en tid av högst tre månader.

2. I fråga om avdragens tillämpning gäller följande:

A-avdrag tillämpas vid tjänstledighet på grund av

a) behörigen styrkt sjukdom i andra fall än i 11 § avses; dock att för extra ordinarie lärare, som under ett och samma redovisningsår åtnjuter längre tjänstledighet än under högst sex månader, skolöverstyrelsen skall för tid därutöver bestämma, om större avdrag skall ske;

b) tvångsvis anordnad läkarundersökning i enlighet med vad därom är särskilt stadgat;

c) havandeskap eller barnsbörd högst 120 dagar, dock ej för tid efter 90:de dagen från förlossningen,

d) offentligt uppdrag av sådant slag, som enligt folkskolans avlöningsreglemente medför motsvarande avdrag, samt

e) förhållande, som omförmäles i 11 § 1 mom. a) — c), för det fall, att oavkortad lön ej på grund av stadgande i 11 § 2 mom. skall utgå.

B-avdrag tillämpas vid tjänstledighet på grund av

a) svag hälsas vårdande, då behovet därav är behörigen styrkt, dock be-
träffande extra ordinarie lärare endast under en tid av högst 30 dagar under ett och samma redovisningsår;

b) studier eller arbete, som skolöverstyrelsen prövar vara av betydelse för befattningshavarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom sinnesslöundervisningen, under sammanlagt högst 180 dagar av befattningshavarens ordinarie anställningstid samt under sammanlagt högst 120 dagar av den tid lärare innehar extra ordinarie anställning, samt

c) enskild angelägenhet av vikt under högst 15 dagar för ordinarie och högst 10 dagar för extra ordinarie befattningshavare under ett och samma redovisningsår, där inspektören för sinnesslöundervisningen finner skäl för tjänstledighet föreligga.

C-avdrag tillämpas vid tjänstledighet på grund av

a) offentligt uppdrag i sådana fall, då A-avdrag icke är medgivet, samt

b) enskild angelägenhet av annat slag än som förut nämnts.

3. Lärare, som icke under två på varandra följande terminer minst 60 dagar bestritt sin egen eller annan lärartjänst inom det statsunderstödda eller statliga undervisningsväsendet eller bestritt statlig tjänst eller fullgjort uppdrag för statens räkning, skall under närmast därpå följande ferietid vid-
kännas A-avdrag.

4. Lärare, som under två på varandra följande terminer beviljats tjänstledighet för enskilda angelägenheter längre tid än 120 dagar, skall — i förekommande fall utöver vad i 3 mom. stadgas — vara skyldig att under närmast därpå följande ferietid vidkännas avdrag å avlöningen i den omfattning skolöverstyrelsen bestämmer.

13 §.

Semester åt föreståndare.

1. Föreståndare äger i stället för ferier åtnjuta *semester* under 35 dagar för kalenderår å tid, som styrelsen prövar lämplig med hänsyn till göromålens behöriga gång.

2. Därest föreståndare tillträder eller av annan anledning än avgång med ålderspension skall frånträda befattning vid annan tidpunkt än vid årsskifte, beräknas hans semester i förhållande till den del av året, under vilken befattningen innehaves. Uppstår vid dylik beräkning brutet tal, avrundas semestern till närmast högre dagantal.

3. Såvitt ej skolöverstyrelsen finner skäl annat medgiva, må föreståndare, vilken vid kalenderårs ingång sedan mera än sex månader åtnjuter tjänstledighet av anledning, som i 11 och 12 §§ sägs, icke komma i åtnjutande av

semester för det året, förrän han under sammanlagt minst 90 dagar bestritt sin egen eller annan tjänst i det statsunderstödda undervisningsväsendet eller bestritt statlig tjänst eller fullgjort uppdrag för statens räkning.

Vissa bestämmelser för extra lärare.

14 §.

Löneplan.

Extra lärare skall vara placerad i någon av löneklasserna 6—8. Lön till extra lärare utgår för varje dag av anställningstiden enligt följande löneklasser och ortsgrupper:

Löne- klass nr	O r t s g r u p p								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	D a g b e l o p p , k r o n o r								
6	9:50	9:90	10:30	10:70	11:10	11:50	11:90	12:30	12:70
7	10:—	10:40	10:90	11:30	11:70	12:10	12:50	13:—	13:40
8	10:50	11:—	11:40	11:90	12:30	12:70	13:20	13:60	14:—

Kvinnlig lärare må icke placeras i den högsta för tjänsten gällande löneklassen.

15 §.

Löneklassplacering.

1. Extra lärare skall vara placerad i löneklass 6, där ej annat följer av 2 mom.

2. Sedan tre år förflutit efter det läraren tillträdde anställning som extra lärare och han därunder tjänstgjort minst 615 dagar, skall han, så framt ej annat följer av vad i nästa stycke sägs, uppflyttas till närmast högre löneklass. På samma sätt beräknas en treårsperiod för uppflyttning till högsta löneklassen.

I övrigt gälla i tillämpliga delar föreskrifterna i 6 § 3 och 4 mom. och 7 §.

16 §.

Avlöning under tjänstledighet.

1. Föreskrifterna i 10 § och i 12 § 1 mom. 1—3 styckena angående tjänstledighetsavdrag skola äga motsvarande tillämpning å extra lärare.

2. Vid tjänstledighet till följd av olycksfall i tjänsten eller till följd av våld eller annan misshandel, som läraren utsatts för på grund av sin tjänst, med därav föranledd sjukdom eller förlust av arbetsförmåga, skall läraren

a) åtnjuta oavkortad lön intill dess 180 dagar förflutit från dagen för olycksfallet, våldet eller misshandeln, därvid i förekommande fall ferietid icke skall inräknas;

b) vidkännas B-avdrag för tid därutöver, så framt ej skolöverstyrelsen på grund av särskilda förhållanden finner anledning medgiva, att avdrag icke skall äga rum eller att A-avdrag skall tillämpas.

3. Vad i 2 mom. stadgas äger motsvarande tillämpning, där extra lärare i tjänsten ådragit sig *yrkessjukdom*, varom förmäles i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, eller *smittsam sjukdom*, som enligt epidemilagen skall anmälas till vederbörande myndighet, så ock där han förbjudits att tjänstgöra till förekommande av *smittas spridning*.

4. Vid tjänstledighet av annan anledning än i 2 och 3 mom. sägs skall extra lärare vidkännas C-avdrag.

Rörligt tillägg.

17 §.

Ä ordinarie, extra ordinarie och extra befattningshavares lön utgår *rörligt tillägg* enligt de grunder, som gälla för befattningshavare, vilka äro underkastade folkskolans avlöningsreglemente.

Fast tillägg och särskilda ersättningar.

18 §.

Till ordinarie, extra ordinarie och extra befattningshavare vid skola för sinnesslöa, som är belägen å ort inom rikets nordliga delar, utgår kallorts-tillägg enligt samma grunder, som gälla för befattningshavare, vilka äro underkastade folkskolans avlöningsreglemente.

19 §.

Lärare, som förordnats att *tillfälligt uppehålla föreståndartjänst*, skall, utöver honom å lärartjänsten tillkommande förmåner, uppbära ett arvode av två kronor för dag.

20 §.

Lärare, som meddelar *undervisning utöver föreskrivet högsta antal veckotimmar*, äger därför åtnjuta ersättning enligt grunder, som stadgas för timlärare.

21 §.

Vid förflyttning enligt 9 § äger befattningshavare uppbära *ersättning för flyttningskostnad* enligt samma grunder, som gälla för befattningshavare, vilka äro underkastade folkskolans avlöningsreglemente.

Beslut om sådan ersättning fattas av skolöverstyrelsen, som har att i ärendet inhämta yttrande av statskontoret.

22 §.

Beträffande rätt till ersättning för kostnader för *sjukvård* och till *begravningshjälp* skall för ordinarie och extra ordinarie befattningshavare i tillämpliga delar gälla, vad i folkskolans avlöningsreglemente därom är föreskrivet.

Tjänstebostad m. m.

23 §.

1. Därest åt befattningshavare anvisas *tjänstebostad*, är han skyldig att bebo densamma. Med tjänstebostad förstås till anstalten hörande lägenhet, vars upplåtande åt befattningshavaren finnes påkallat ur tjänstesynpunkt.

2. För tjänstebostads begagnande skall befattningshavare månadsvis i efterskott lämna ersättning genom avdrag å avlöningen eller genom kontant inbetalning, i den mån utgående avlöningsbelopp ej förslår till avdraget.

3. Ersättning för tjänstebostad, däri inbegripen i förekommande fall ersättning för uppvärmning och för tillhandahållande av möbler eller dylikt, som följer med bostaden, bestämmes av skolstyrelsen med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gäller för lägenhet av likvärdigt slag, eller, därest sådan lägenhet ej finnes, med hänsyn till vad som kan anses skäligt.

Kan överenskommelse rörande ersättningens storlek icke träffas mellan styrelse och befattningshavare, hänskjutes frågan till *statens bostadsnämnd*.

24 §.

Befattningshavare, åt vilken tjänstebostad m. m. anvisats, äger att mot ersättning, som bestämmes av skolstyrelsen, vid anstalten erhålla *kost* ävensom för sin enskilda räkning få *tvätt* verkställd. Kstersättningen skall motsvara dels värdet av i kosten ingående varor, dels ock tillagnings- och serveringskostnaden; ersättningen för tvätt skall beräknas efter självkostnadspris.

Finnes anledning ifrågasätta ersättningens nöjaktiga beräkning enligt angivna grunder, må frågan hänskjutas till skolöverstyrelsens prövning.

Huruvida ovan angivna rättigheter beträffande kost och tvätt må tillkomma även utanför anstalten boende befattningshavare, ankommer på skolstyrelsens medgivande.

Arvode för timlärare.

25 §.

För *timlärare* fastställles arvode och meddelas övriga avlöningsbestämmelser av Kungl. Maj:t.

Reglementets tillämplighet.

26 §.

1. Befattningshavare, som omedelbart före den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft, innehar befattning, reglerad enligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt, och icke vill underkasta sig detta reglementes villkor och bestämmelser, skall göra anmälan i nämnda hänseende till vederbörande skolstyrelse före viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt.

Befattningshavare, som före sistnämnda tidpunkt gjort dylik anmälan, skall bibehållas vid de avlöningsförmåner, vilka dittills varit honom genom överenskommelse tillförsäkrade.

För en var annan befattningshavare med behörighet, som angives i för undervisningen gällande reglementsbestämmelser, åga forskrifterna i detta reglemente tillämpning från den dag reglementet träder i kraft, och skall vid placering i löneklass första gången så förfaras, som om detta reglemente varit gällande från tidpunkten för befattningshavarens första anställning vid skola för sinnesslöa.

2. Ordinarie befattningshavare, å vilken reglementet äger tillämpning, skall vara pliktig att underkasta sig minskning i, upphörande av eller eljest ändrade bestämmelser rörande de förmåner eller ersättningar m. m., om vilka förmåles i 20 § angående ersättning för utsträckt undervisning, 21 § angående ersättning för flyttningskostnad samt 22 § angående sjukvård.

3. Beträffande skyldighet att till följd av viss nedgång i de allmänna levnadskostnaderna, efter prövning av Kungl. Maj:t och riksdagen, underkasta sig minskning av lönen gäller vad i detta hänseende är stadgat för befattningshavare, som äro underkastade folkskolans avlöningsreglemente.

27 §.

Vad ovan stadgas rörande befattningshavare vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa gäller i tillämpliga delar även i fråga om befattningshavare vid statsunderstödda epileptikerskolor och med dem samorganiserade arbetshem.

Övergångsbestämmelser.

Lärare med anställning i reglerad tjänst tills vidare, som icke äger den behörighet, vilken jämlikt för sinnesslöundervisningen gällande bestämmelser erfordras till ordinarie lärartjänst, men önskar få å sig tillämpade avlöningsreglementets föreskrifter, har att i god tid före reglementets ikraftträdande och med bifogande av de betyg och övriga handlingar, han önskar åberopa, hos skolöverstyrelsen ansöka om att få sin kompetens för innehavande av ordinarie lärartjänst prövad. Finner skolöverstyrelsen kompetensen styrkt, skall vad i 26 § sägs äga tillämpning.
